

Interpretacije kulturne dediščine

posvet Slovenskega etnološkega društva

-

Ljubljana, 18. in 19. 10. 2013

Program

Petek, 18. oktobra 2013

8.00–9.00	Registracija	
9.00–9.30	Pozdravni nagovori	
I. sklop: Kulturna dediščina in interpretacija		
9.30–10.00	Marjeta KERŠIČ SVETEL	<i>Interpretacija dediščine kot komunikacijska stroka v okviru strateškega komuniciranja</i>
10.00–10.30	Saša POLJAK ISTENIČ	<i>Kulturna dediščina v političnem diskurzu. Opredelitve in obravnave dediščine v državnih strateških dokumentih</i>
10.30–11.00	Alenka ČERNELIČ KROŠELJ	<i>Etnološka in antropološka interpretacija dediščine v aplikativnih projektih</i>
11.00–11.30	Janja SIVEC	<i>Smernice razvoja interpretacije dediščine v Angliji in implementacija v Sloveniji</i>
11.30–11.45	odmor	
II. sklop: Interpretacija kulturne dediščine in izobraževanje		
11.45–12.15	Barbara TURK NISKAČ	<i>Dediščina skozi perspektive otrok</i>
12.15–12.45	Matej OCVRK	<i>Etnologija kot izbirni osnovnošolski predmet in vprašanje interpretacije dediščine v osnovni šoli</i>
12.45–14.15	Kosilo	
III. sklop: Interpretacija glasbene in filmske dediščine		
14.15–15.45	Drago KUNEJ	<i>Interpretacija zvočne dediščine: Zapostavljeni posnetki na starih gramofonskih ploščah</i>
15.45–16.15	Rebeka KUNEJ	<i>Zrli v eno – prezrli isto?</i>
16.15–16.45	Mojca KOVAČIČ	<i>Glasbena dediščina v rokah ideologije domoljubnih društev</i>
16.45–17.15	Nadja VALENTINČIČ FURLAN	<i>Tematska pot Na svoji zemlji in dediščina igranega filma</i>
17.15–18.30	Odmor	
Predstavitev plakatov in razprava		
18.30–19.00	Maja SIMONETI in Urška KRANJC, <i>Ustvarjalne delavnice – inovativna metoda interpretacije kulturne dediščine</i> Jelka PŠAJD, <i>Projekt Doživetje prostora</i> Špela PAHOR, <i>Skrb za dediščino v mestni knjižnici Izola</i> Urška BEDIČ, <i>Društvo Anbot in njihovo varovanje dediščine v Piranu</i> Rok KOŠIR, <i>Dediščina v steklenici</i> Irena GUBANC, <i>Oblikovanje, ilustracija in dediščina</i> Karla JANKOVIČ, Urška KRANJC, Gaja TRBIŽAN, Tina COTIČ, <i>Zunanja ureditev Pungerta in Vovkovega vrta v sklopu ureditev 3 stolpi v Kranju</i>	

Sobota, 19. oktobra 2013

IV. sklop: Interpretacija kulturne dediščine v konservatorski in muzejski službi		
9.00–9.30	Zvezda DELAK KOŽELJ	<i>Dediščinske skupnosti in ohranjanje kulturne dediščine ali neizrabljene možnosti posredovanj spoznanj o dediščini in sodelovanju med strokovnjaki in ljubitelji</i>
9.30–10.00	Saša ROŠKAR	<i>Kje je v spomeniški službi prostor za interpretacijo?</i>
10.00–10.30	Vito HAZLER	<i>Interpretacije kulturne dediščine na primerih slovenskih eko-muzejev in muzejev na prostem</i>
10.30–11.00	Dušan ŠTEPEC	<i>Problematika interpretacije in upravljanja kulturne dediščine na primeru Dežele kozolcev v Šentrupertu na Dolenjskem – konservatorska izkušnja</i>
11.00–11.15	odmor	
11.15–11.45	Inga BREZIGAR	<i>Zbiranje, zbirke, kulturna dediščina in razvoj</i>
11.45–12.15	Karla ODER	<i>Interpretacija dediščine železarske železarstva</i>
12.15–12.45	Kaja ŠIROK, Urška PURG	<i>(Re)interpretacije dediščine muzejskih zbirk. Oblikovanje podob preteklosti v evropskem kontekstu</i>
12.45–13.15	Tina PLEŠKO	<i>Virtualni muzej</i>
13.15–14.30	kosilo	
V. sklop: Interpretacija lokalne kulturne dediščine		
14.30–15.00	Jasna FAKIN BAJEC	<i>Interpretacija dediščine med teorijo in prakso: vloga stroke pri rabi kulturne dediščine v lokalnem okolju</i>
15.00–15.30	Maruška MARKOVČIČ	<i>Načini interpretacije dediščine na podeželju Mestne občine Ljubljana in njihov pomen za razvoj</i>
15.30–16.00	Katja HROBAT VIRLOGET, Petra KAVREČIČ	<i>»Anbot je blo vse spontano«. Šege letnega kroga v Istri</i>
16.00–16.30	Klara DEBELJAK	<i>Interpretacija dediščine poprtnika v Dobropolju in Velikih Laščah: Med neformalnim, nevladnim in javnim</i>
16.30–16.45	odmor	
16.45	Sklepi posveta	

SLOVENSKO *ĕ*tnološko DRUŠTVO
SLOVENE *ĕ*thnological SOCIETY

I. sklop: Kulturna dediščina in interpretacija

Moderatorica dr. Ingrid Slavec Gradišnik

posvet Interpretacije kulturne dediščine
Ljubljana, 18. in 19. oktobra 2013

Marjeta Keršič Svetel

INTERPRETACIJA DEDIŠČINE KOT KOMUNIKACIJSKA STROKA V STRATEŠKEM KOMUNICIRANJU

Beseda »interpretacija« je v sodobnih jezikih večpomenska. Vsi pomeni imajo nekaj skupnega: označujejo proces ustvarjanja smisla oziroma osmišljanja golih informacij. Interpretacija je v kognitivnem smislu del psihološkega procesa dojetja sveta, tj. procesa sprejemanja, organizacije in interpretacije informacij, ki pridejo do možganov prek čutil. Interpretacija je tudi razlaga zbirk podatkov, ki nastanejo na podlagi metodologije posameznih znanstvenih disciplin. Beseda interpretacija lahko pomeni umetniško nadgraditev že obstoječega z dodatkom lastne ustvarjalnosti.

Tem zelo različnim pomenom besede interpretacija sta se v zadnjih sto letih pridružila še dva: interpretacija dediščine je načrtovanje doživetij naravne in kulturne dediščine in sistematično izvajanje komunikacijskih posegov, da bi vplivali na razumevanje in odnos javnosti do nje; je pa tudi posebna stroka v strateškem komuniciranju, ki te posege preučuje, načrtuje in izvaja. Poglavitni orodji za ta proces, ki je bistvo simbolične interakcije, sta izkustveno učenje in pripovedovanje zgodb. Z razpadom nekdanjih oblik družbenega življenja, ki so pomembno vplivale na simbolično interakcijo, je nastala potreba po novih načinih načrtne skrbi za ustvarjanje osebnega odnosa do dediščine, posredovanje njenih pomenov in utrjevanje z njo povezanih osebnih in družbenih vrednot. To nalogo prevzema sodobna stroka, ki sodi v okvir strateškega komuniciranja in se naslanja na vrsto spoznanj različnih znanosti – od psihologije in psihoanalize do kognitivne znanosti.

Ključne besede: interpretacija dediščine, strateško komuniciranje, simbolična interakcija, ustvarjanje pomenov in smislov

Marjeta Keršič Svetel

marjeta.svetel@telemach.net

Saša Poljak Istenič

KULTURNA DEDIŠČINA V POLITIČNEM DISKURZU. OPREDELITVE IN OBRAVNAVE DEDIŠČINE V DRŽAVNIH STRATEŠKIH DOKUMENTIH

V avtorizirani (pooblaščen) oz. dominantni dediščinski diskurz (Smith 2006) sodijo interpretacije dediščine, kakor ga oblikujejo države oz. njihove uradne ustanove. Uradni diskurz vpliva ne le na razumevanje dediščine, pač pa tudi na njeno interpretacijo med lastniki in skrbniki ter naposled na njeno uporabo. V Sloveniji na pomen, ki ga politika oziroma država pripisujeta dediščini, kažejo že njena vključitev v ustavo in posebni zakoni za varstvo dediščine (Zakon o ohranjanju narave, Zakon o varovanju kulturne dediščine in Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih). Dediščina je tako najprej politična kategorija, ki jo s položaja moči definira država s svojimi ustanovami, hkrati pa pravna kategorija, saj njeno varstvo urejajo državni akti in mednarodni sporazumi. Poleg tega vse bolj postaja tudi ekonomska kategorija, saj je v zadnjih desetletjih pomemben element v turizmu oz. splošnem razvoju krajev, območij in celotnih držav. Na to kažejo tudi številni slovenski strateški dokumenti, ki dediščino kot bolj ali manj pomemben element vključujejo v različna področja razvoja (turizem, kulturo, prostor, podeželje ipd.). Avtorica se v prispevku osredinja na opredelitve in obravnave kulturne dediščine v teh dokumentih in z etnološkim pogledom analizira močne in šibke točke nacionalnih strategij za ohranjanje kulturne dediščine.

Ključne besede: dediščina, politični diskurz, strateški dokumenti, Slovenija

Dr. Saša Poljak Istenič

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje

sasa.poljak@zrc-sazu.si

Alenka Černelič Krošelj

ETNOLOŠKA IN ANTROPOLOŠKA INTERPRETACIJA DEDIŠČINE V APLIKATIVNIH PROJEKTIH

Kot etnologinja in kulturna antropologinja je avtorica prispevka sodelovala v različnih projektih, katerih izhodišče je bila tudi interpretacija dediščine. Dediščina je bila tako temelj raznovrstnih rezultatov, povezanih z razvojnimi cilji, s turizmom in njeno uporabo pri trženju oziroma pri iskanju/omogočanju konkretnih ekonomskih učinkov.

V projektih, ki so bili sicer interdisciplinarno naravnani, je področje humanistike in družboslovja v večini primerov zastopala samo avtorica prispevka, drugi snovalci so bili ekonomisti, turistični delavci, razvojni strokovnjaki, ljubitelji dediščine in turizma, javni uslužbenci idr. Tako je ob etnologiji in kulturni antropologiji prišlo do vključevanja še drugih ved, saj si je avtorica prizadevala razmišljati čim celoviteje, vključiti vse zvrsti dediščine in različne poglede nanjo.

Prispevek je namenjen premisleku o možnostih oblikovanja ustreznih metod za takšno delo in predstavitvi domišljene metodologije, ki daje »enake« možnosti vsem vedam, vključenim v projekte, npr. vidik uporabe dediščine pri trženju na strokovnih temeljih in ne predvsem na priljubljenem območju »izumljenih tradicij« in »umišljenih dobrih starih časov« ter romantičnega dožemanja »tradicionalnega« in »tipičnega«. Po več kot desetletju različnih izkušenj v vseh fazah projektne dela – od načrtovanja, oblikovanja projektnih skupin in projektnih partnerjev, prek priprave prijav do »interpretacij dediščine« ter naposled tudi administriranja in poročanja, bo avtorica predstavila nekaj osrednjih izkušenj in postavila nekaj izhodišč za bolj teoretičen pristop pri takšnem delu, ki bi pripomogel tudi k trdnejši uveljavitvi etnologije in kulturne antropologije v nesorodnih okoljih.

Ključne besede: interpretacije dediščine, metode projektne dela, interdisciplinarnost, aplikativnost

Alenka Černelič Krošelj

Kulturni dom Krško, enoti Mestni muzej Krško in Grad Rajhenburg

alenka.cernelic.kroselj@mestnimuzejkrsko.si

Janja Sivec

SMERNICE RAZVOJA INTERPRETACIJE DEDIŠČINE V ANGLIJI, NA IRSKEM IN IMPLEMENTACIJA V SLOVENIJI

Pri analizi izkušnje obiskovalca nas zanima, kako obiskovalci doživljajo dediščino v muzeju, parku ali drugod, kako se prostorsko in vsebinsko orientirajo, kaj jim sporočajo oznake itn. Upravljalci ustanov so s svojo dediščino pogosto preveč povezani, da bi jo lahko analizirali iz perspektive obiskovalca. Ko pripravljamo interpretacijo, premišljamo o komunikaciji z obiskovalci, zato je neogibno poznati in opredeliti fokusne skupine. Po interesih jih delimo na impresioniste, obiskovalce s posebnim interesom, socialne obiskovalce, raziskovalne družine.

Tako v Angliji kot v Sloveniji je osebna interpretacija eno glavnih orodij za posredovanje dediščine. Z raziskavo in evalvacijo želja obiskovalcev, zaposlenih in prostovoljcev so na primeru parka za zaščito mokrišč (WWT Slimbridge) razvili nove smernice za razvoj osebne interpretacije. Ugotovili so namreč, da enournna vodstva ne dosegajo želenih rezultatov in so zato razvili nove produkte: kratke petnajst minutne predstavitve, naključna komunikacija z obiskovalci, posebna doživetja dediščine.

Za razvoj interpretacije dediščine na lokalni ravni skrbi irska turistična organizacija, ki gmotno podpira nekajdnevna mentorstva na različnih področjih. Lokalni koordinatorji skupaj z uporabniki določijo problem, na podlagi katerega napotijo mentorje na teren.

Ključne besede: smernice, razvoj, obiskovalci, osebna interpretacija, mentorstvo

Janja Sivec

Društvo za razvoj interpretacije dediščine, turizma in umetnosti Legende
sivecjanja@gmail.com

SLOVENSKO *ĕ*tnološko DRUŠTVO
SLOVENE *ĕ*thnological SOCIETY

II. sklop: Interpretacija kulturne dediščine in izobraževanje

posvet Interpretacije kulturne dediščine
Ljubljana, 18. in 19. oktobra 2013

Barbara Turk Niskač

DEDIŠČINA IZ PERSPEKTIVE OTROK

Raziskave, ki se ukvarjajo z dediščino kot družbenim konstruktom, so navadno pozorne le na odrasle. V pričujočem prispevku pa nas zanima, kako otroci dojemajo naravno in kulturno dediščino v okolju, ki jih obdaja. Učence drugega in četrtega razreda osnovne šole v Srednji vasi v Bohinju smo prosili, da fotografirajo svoje okolje. Ob fotografijah smo nato opravili pogovore, v katerih so otroci razložili, kaj so slikali. Zanimalo nas je predvsem, kako otroci razumejo dediščino ter kakšne pomene ji pripisujejo. Prispevek skuša iz otroške perspektive podati nekoliko drugačen pogled na razumevanje dediščine.

Ključne besede: antropologija otroštva, vizualna antropologija, perspektive otrok, naravna in kulturna dediščina

Barbara Turk Niskač

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

barbara.turkniskac@ff.uni-lj.si

Matej Ocvirk

ETNOLOGIJA KOT IZBIRNI OSNOVNOŠOLSKI PREDMET IN VPRAŠANJE INTERPRETACIJE DEDIŠČINE V OSNOVNI ŠOLI

Interpretacija dediščine v osnovni šoli prek učbenikov, delovanja krožkov in drugih šolskih dejavnosti prinaša nova spoznanja o dediščini, različne načine interpretacije dediščine in sodobne načine raziskovanja. Osnovnošolska interpretacija dediščine zelo poudarja spoznavanje in ohranjanje domače naravne in kulturne dediščine ter učencem omogoča aktivno sodelovanje pri njenem raziskovanju in varovanju. Cilj je torej celovit pristop in prehod od spoznavanja lokalne k slovenski in mednarodni dediščini.

Z reformo slovenskega osnovnošolskega izobraževanja in uvedbo devetletne osnovne šole je etnologija postala samostojni izbirni osnovnošolski predmet. Katere izbirne predmete bodo poučevali, določi vsaka osnovna šola samostojno. Etnološke vsebine so bile prej povezane z drugimi šolskimi predmeti, predvsem z zgodovino, geografijo, slovenskim jezikom. V tretji triadi (7.–9. razred) sta zdaj dva etnološka predmeta: »Etnologija – Srečanje s kulturami in načini življenja« v 8. razredu in »Etnologija – Sodobnosti z razsežnostmi dediščine« v 9. razredu. Smernice za poučevanje določata učna načrta za osnovnošolsko etnologijo.

Ključne besede: etnologija, osnovna šola, interpretacija dediščine, izbirni etnološki predmeti, učni načrti

Matej Ocvirk

matej.ozvirk@gmail.com

SLOVENSKO *ĕ*tnološko DRUŠTVO
SLOVENE *ĕ*thnological SOCIETY

III. sklop: Interpretacija glasbene in filmske dediščine

posvet Interpretacije kulturne dediščine
Ljubljana, 18. in 19. oktobra 2013

Drago Kunej

INTERPRETACIJA ZVOČNE DEDIŠČINE. ZAPOSTAVLJENI POSNETKI NA STARIH GRAMOFONSKIH PLOŠČAH

Do nedavnega stare gramofonske plošče v slovenskih raziskavah niso bile upoštevane kot relevanten znanstveni vir, s katerim bi preučevali in interpretirali podobo slovenske ljudske glasbe v preteklosti. Eden pomembnih vzrokov je verjetno tehnične narave, saj so opustitev proizvodnje gramofonskih plošč z 78 o/min kmalu po 2. svetovni vojni, zastarelost zvočnega formata (nosilca) in prevlada sodobnih zvočnih formatov povzročili, da je zvočna vsebina s starih plošč težko dostopna. Dostop do posnete vsebine je namreč mogoč le z ustreznim postopkom predvajanja, ki poleg primerne opreme zahteva tudi dobro poznavanje zgodovinskega nosilca zvoka in značilnosti nekdanje snemalne tehnologije. Pogosto je tudi težko priti do podrobnejših podatkov o posnetkih, še posebej za znanstveno uporabo in študij gradiva, saj plošče spremljajo le najosnovnejši podatki o vsebini in izvajalcih, ki so natisnjeni na nalepki (labeli) plošče. Druge podatke je zaradi različnih kodiranih oblik težje razbrati in določiti; navidez so raziskovalcem manj povedni in slabše poznani. Prispevek želi pokazati, da lahko zgodovinsko-tehnični parametri predvajanja in spremni metapodatki o posnetkih odločilno vplivajo na slišni vtis zvočne vsebine, zato jih je treba razumeti in pri raziskovanju tudi upoštevati, saj lahko drugače pride do napačne interpretacije posnete zvočne dediščine.

Ključne besede: zvočno gradivo, glasbena dediščina, gramofonske plošče, ljudska glasba

Dr. Drago Kunej

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Glasbeno narodopisni inštitut

drago.kunej@zrc-sazu.si

Rebeka Kunej

ZRLI V ENO – PREZRLI ISTO?

Za etnokoreološko raziskovanje na Slovenskem je značilna usmerjenost raziskovalcev v preučevanje tistega plesnega izročila, ki je v času preučevanja navadno že v zamiranju ali pa se ga spominjajo le še redki posamezniki. Glavno zanimanje etnokoreologov je bil ljudski ples kot koreološka forma, ob tem tudi pripadajoča inštrumentalna glasba. Veljalo je prepričanje, da sta ljudski ples in spremljajoča glasba posebna, da je ljudsko-plesno glasbo in njeno zvočnost mogoče najti le še z lastnim terenskim raziskovanjem, katerega pomemben del je bilo zvočno snemanje. Posledica tega je bila, da so bili drugi zvočni posnetki, na primer gramofonske plošče, povsem prezrte kot primerjalni vir pri etnokoreoloških raziskavah. Prispevek želi odgovoriti na vprašanje, kaj lahko gramofonske plošče prispevajo k razumevanju fenomena ljudskega plesa, in najti vzroke, da doslej niso bile upoštevane kot vir etnokoreoloških raziskav. Drugače rečeno, ali lahko komercialne gramofonske plošče povedo kaj tudi o ljudski glasbi in plesnih praksah?

Ključne besede: viri, metodologija, plesna glasba, gramofonske plošče, množična kultura, etnokoreologija

Dr. Rebeka Kunej

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut

rebeka.kunej@zrc-sazu.si

Mojca Kovačič

GLASBENA DEDIŠČINA V ROKAH IDEOLOGIJE DOMOLJUBNIH DRUŠTEV

Pojav samozvanih domoljubnih društev in organizacij v Sloveniji je le eden izmed mnogih tovrstnih pojavov v svetu. Najvidnejši organizaciji v Sloveniji, tj. Zveza domoljubnih društev Hervardi in organizacija Tukaj je Slovenija, ki sta s strani medijev in (spletno angažirane) javnosti pogosto označeni kot neonacistični organizaciji, za svojo javno propagando uporabljata vizualne in avditivne elemente. Pomemben del teh so tudi elementi kulturne dediščine, bodisi prek prilagojene zgodovinske interpretacije slovenstva, z opiranjem na etnološke razprave ali sklicevanjem na vizualne tradicijske simbole in glasbo.

V prispevku poudarjam predvsem pomen in vlogo glasbe za promocijo domoljublja v Sloveniji, na kakšen način je ta glasba interpretirana in kako jo (npr. na spletnih glasbenih lestvicah, s soudeležbo pri petju domoljubnih pesmi na protestnih shodih) sprejema zainteresirano občinstvo. Tu se pojavi še zanimivo vprašanje repertoarja, ki nam odkriva, da enaka pesem v različnih kontekstih nosi različna sporočila. Kakšno je, na primer, sporočilo pesmi v izvedbi ženskega zbora Kombinat, Partizanskega pevskega zbora ali v interpretaciji članov društva Hervardi?

Ključne besede: glasbena dediščina, interpretacija, nacionalizem, domoljubje

Dr. Mojca Kovačič

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut

mojca.kovacic@zrc-sazu.si

Nadja Valentinčič Furlan

TEMATSKA POT NA SVOJI ZEMLJI IN DEDIŠČINA IGRANEGA FILMA

V Baški grapi je bila leta 2012 odprta Tematska pot Na svoji zemlji, ki interpretira dediščino prvega slovenskega zvočnega celovečernega igranega filma in vodi po lokacijah, kjer so bili posneti izbrani filmski prizori.

Kaj vse avtorica pojmuje pod izrazom dediščina filma »Na svoji zemlji«? Kateri del te dediščine je nacionalnega pomena, kateri pa je pomemben predvsem za lokalno skupnost? Kje je shranjena filmska dediščina v ožjem pomenu in kje lahko iščemo tisto v širšem pomenu? Kako in kdaj lahko lokalni vidiki filmske dediščine postanejo zanimivi za širši krog ljudi? Kateri vidiki dediščine igranega filma so primarno etnološki? Zakaj so Grahovci in Koričani tako ponosni, da so sodelovali pri nastajanju filma? Kolikšen je pri tem vpliv filmskih ustvarjalcev, filmske zgodbe in okoliščin, v katerih je nastajal film kmalu po koncu druge svetovne vojne?

Filmska dediščina je na tematski poti predstavljena z odlomki, fotografijami, pričevanji, članki, televizijskimi in radijskimi oddajami, ki jih povezujejo interpretativna besedila. Interpretacija filmske dediščine je že sama odločitev za pripravo tematske poti, izbor filmskih odlomkov, zaris poteka tematske poti v naravi, izbor fotografij za table in zgibanko, izbor medijskih vsebin za medijski točki in spletno stran, pa tudi oblikovanje prireditve ob odprtju tematske poti in ponujeni programi ogledov.

Ključne besede: filmska dediščina, tematska pot, Baška grapa, etnološka interpretacija, lokalna skupnost

Nadja Valentinčič Furlan

Slovenski etnografski muzej

Nadja.Valentincic@etno-muzej.si

SLOVENSKO *ĕ*tnološko DRUŠTVO
SLOVENE *ĕ*thnological SOCIETY

Predstavitev plakatov in razprava

posvet Interpretacije kulturne dediščine
Ljubljana, 18. in 19. oktobra 2013

Maja Simoneti in Urška Kranjc

USTVARJALNE DELAVNICE. INOVATIVNA METODA INTERPRETACIJE DEDIŠČINE

Na primeru Ljubljanskega barja je bila z namenom, da se naravovarstvene posebnosti območja dopolnijo s kulturnim pomenom razvoja te izjemne krajine, zasnovana in preverjena nova metoda interpretacije dediščine. Ustvarjalne delavnice med udeleženci utrjujejo razumevanje pomena človeka za razvoj krajine in so priložnost za razvoj novih izdelkov in ponudbe iz lokalnih materialov, znanja in veščin ter tako prispevajo k varstvu in razvoju krajine.

Na osnovi raziskave o tradicionalni in živi lokalni rokodelski in obrtni dejavnosti so bile v sodelovanju s skupino ustvarjalcev, mentorjev, lokalnih rokodelcev in nosilcev drugih dejavnosti ter udeležencev poletnih delavnic preverjene inovativne možnosti povezovanja tradicionalnega znanja in virov v nove proizvode in turistično ponudbo. Rezultat delavnic so prvi novi lokalni proizvodi in tudi nova turistična ponudba. Ljubljansko barje je odslej mogoče doživeti tudi v pristnem srečanju z lokalnim obrtnikom, pri katerem poteka organizirana delavnica, na kateri se udeleženci pod vodstvom ustvarjalnih mentoric naučijo izdelati proizvod iz naravnih materialov, ki ga odnesejo s sabo za spomin na obisk Ljubljanskega barja. Izkušnja delavnice poglobi in poveča zanimanje obiskovalcev za območje ter hkrati dviga samozavest lokalnih prebivalcev. Metodo je mogoče z ustrezno predpripravo uporabiti tudi v drugih krajinah in območjih ter tako prispevati k višji stopnji identifikacije s krajino (s prostorom in kulturo rabe prostora), ki izvira iz pozitivne in neposredne izkušnje doživetja delavnice.

Ključne besede: kulturna krajina, kreativni turizem, Ljubljansko barje, interpretacija dediščine, produktivno varstvo

mag Maja Simoneti
Ljubljanski urbanistični zavod, d.d.
maja.simoneti@luz.si

Urška Kranjc
Ljubljanski urbanistični zavod, d.d.
urska.kranjc@luz.si

Jelka Pšajd

PROJEKT »DOŽIVETJE PROSTORA«

Doživetje prostora je projekt štirih muzejev in dveh držav, kjer živita slovenska in madžarska narodnost. Nastal je z namenom, da prostor na stičišču kulturno povežemo s pedagoškimi programi, konkretno v Pomurskem muzeju Murska Sobota in Galeriji-muzeju Lendava v Sloveniji ter Muzeju Avgusta Pavla v Monoštru in Muzeju Savaria v Sombotelu na Madžarskem. Projekt s tremi učnimi pripomočki (delovni zvezek, igralne karte in interaktivna zgoščanka) ponuja možnost učenja dveh knjižnih jezikov in dveh narečij (porabskega in hetiškega) ne samo v muzejih, temveč predvsem v dvojezičnih šolah na slovenski in madžarski strani ter doma. Projekt v najšibkeje razvitih regijah obeh držav prinaša drugačne metode učenja in razumevanja dediščine svojega in manjšinskega kulturnega prostora.

Ključne besede: muzejski pedagoški program, štirijezičnost, narečje, manjšina

Jelka Pšajd

Pomurski muzej Murska Sobota

jelka.psajd@guest.arnes.si

Špela Pahor

SKRB ZA DEDIŠČINO V MESTNI KNJIŽNICI IZOLA

V Mestni knjižnici Izola od ustanovitve leta 1958 skrbimo za ohranjanje, posredovanje in promocijo različnih oblik kulturne dediščine. Z dopolnjevanjem zbirke domoznanskega gradiva ohranjamo najrazličnejša znanja o lokalnem okolju. Odkrivamo posameznike in skupine, ki razvijajo različne oblike umetniške ali rokodelske dejavnosti, in jih z organiziranjem razstav tudi predstavljamo. Z delavnicami skrbimo za prenos različnih znanj in spretnosti s starejše na mlajšo generacijo. Od leta 2005 sodelujemo tudi pri slovenskih Dnevih evropske kulturne dediščine.

Skrbimo za javno izražanje pesništva, zgodovine, različnih oblik pripovedništva, glasbe, lutk in pesmi, pomembnih za naše okolje.

Delujemo v etnično pestrem in dvojezičnem okolju, zato smo se že zgodaj vključili v projekte, ki razvijajo medkulturne stike. V knjižnici delujeta študijski krožek »Svet v dlaneh – skozi druge kulture spoznavamo sebe« in »Pravljični študijski krožek Jara kača«, namenjen promociji slovenskih ljudskih pravljic. Prirejamo tudi medkulturne pravljичne urice, ki so priložnost, da različni priseljenci predstavijo svoje ljudsko pripovedno izročilo.

Naše uporabnike spodbujamo k spoznavanju, upoštevanju in spoštovanju dediščine, kulturne in etnične različnosti ter k strpnosti in sodelovanju med različnimi skupinami ljudi.

Ključne besede: Izola, knjižnice, dejavnosti, dediščina

Špela Pahor

Mestna knjižnica Izola

spela.pahor@guest.arnes.si

Urška Bedič

DRUŠTVO ANBOT IN VAROVANJE DEDIŠČINE V PIRANU

Društvo ljubiteljev kulturne in naravne dediščine Anbot je prostovoljno, nevladno in nepridobitno združenje, ki deluje že deseto leto. Glavni namen je obujanje, ovrednotenje in promocija kulturne in naravne dediščine v Piranu. Dejavno se zavzema za oživitev piranskih ulic in trgov. Vsako četrto soboto v mesecu organizira sejem starin in domačih dobrot. V študijskih krožkih ponuja možnost učenja starih veščin in znanj. Organizirajo razne seminarje, izobraževanja in izlete. Njegova dejavnost poteka pod strokovnim vodstvom.

V Piranu je društvo edini organizator Dnevov evropske kulturne dediščine in spodbuja posameznike in ustanove k sodelovanju.

Društvo ima velik ugled v širšem prostoru in je neformalni mentor drugim društvom in posameznikom. Člani se zavedajo pomena izmenjave dobrih praks in širjenja znanja za kakovostno delovanje.

Društvo je primer dobre prakse iz vidika razumevanja in varovanja dediščine. Študentom turizma je vzor, kako dediščino pravilno interpretirati, jo postaviti v prostor in tržiti.

V svoji zaključni nalogi raziskujem društvo in njegovo poslanstvo, postavljam ga v socialno zgodovinski okvir ter spoznavam elemente, ki so v mestu spregledani in bi jih bilo treba vključiti v turistično ponudbo. Piran nima prave identitete, s pomočjo dobre prakse pa lahko mestu vrnemo njegovo zgodovinsko in kulturno vsebino ter razvijemo pomembne smernice za razvoj dediščinskega turizma.

Ključne besede: Piran, društva, ohranjanje dediščine, turizem

Urška Bedič

ursatara75@gmail.com

Rok Košir

DEDIŠČINA V STEKLENICI

V prispevku ne obravnavam dediščine teroristov, pač pa »terroiristov«, kakor sem poimenoval ljudi, ki zagovarjajo stališče, da je pri vinu najpomembnejše kje, kako in kdo ga prideluje. Po njihovem mnenju je torej dediščina lahko shranjena tudi v (vinski) steklenici. Koncept »terroir« (fr. tla, zemlja, pokrajina) tako kot njegovo ime izvira iz vodilne vinske dežele Francije, pri nas pa ga je najpogosteje zaslediti v povezavi z vinom iz vinorodnega okoliša Vipavska dolina, kar je posledica tamkajšnje bogate tradicije pridelovanja vina, ki sega v rimske čase. O »vipavcu« se je razpisal J. V. Valvasor v »Slavi vojvodine Kranjske«, ki je mdr. zapisal tudi še v 20. stoletju uveljavljeno ime za tamkajšnjo belo zvrst »kindermacher« (»če se nezmerno ali na merice pije, napravi često iz mož otroke, celo iz modrijanov norce«). Iz Vipavske doline je bil tudi Matija Vrtovec, ki je avtor najpomembnejše knjige o vinu v 19. stoletju »Vinoreja«. Z vinogradništvom povezana dediščina se je gradila na »trifah«, kraškim osmicam podobni instituciji, ohranilo pa se je tudi veliko z njo povezanih narečnih izrazov, ki so jih zbrali tamkajšnji ljubiteljski etnologi. V prispevku obravnavam vprašanje, kako uporabiti lokalno dediščino za poudarjanje vinskega teritorija, in Vipavsko dolino primerjam s študijo primera iz vinorodne dežele Foyen v Franciji.

Ključne besede: dediščina, tradicija, Vipavska dolina, vino, »terroir«

Rok Košir

rok.kosir@gmail.com

Irena Gubanc

OBLIKOVANJE, ILUSTRACIJA IN DEDIŠČINA

Ilustracija in oblikovanje se v mojih delih nenehno srečujeta in vplivata drug na drugega. Takšno stičišče racionalno-emotivnega se zgodi tudi, ko brskam po včasih že pozabljenem ljudskem izročilu. Z upodobitvami *pozabljenih* vsebin opazovalce spominjam in opominjam na našo preteklost. Nekatere vsebine v sodobni vizualni govorici aktualiziram, nekaterim ustvarim novo funkcijo in jih tako oživim.

Ilustracije za otroke posvečam tematiki ljudskega izročila. S sodobnim vizualnim nagovorom računalniške ilustracije si prizadevam, da bi jo mladim še bolj približala. V štirih ilustratorskih ciklih sem predstavila skoraj pozabljene mojstrske poklice, staro poimenovanje mesecev, poznane frazeme, nekdanja oblačila in njihove konstrukte, v pripravi pa so tudi vile in škrti v slovenski ljudski pripovedi.

Kot nadaljevanje cikla ilustracij sem oblikovala sem tudi potujočo razstavo ilustracij o mojstrskih poklicih. Ilustracije sem na neobičajen način razstavila na tridimenzionalnih objektih in jih tako postavila postavila gledalcu v roke, v uporabo. S takšno postavitvijo je tudi ilustracija kot zgolj slikovna oprema besedilu presegla svojo primarno funkcijo in postala dekorativni taburet ali didaktično igralo.

Največji izziv pri odkrivanju dediščine mi pomeni prav oživljanje in redefinicija funkcije včasih že pozabljenega. Računalniška ilustracija v sožitju z oblikovanjem pa je čudovito orodje za avtorsko interpretacijo.

Na plakatu želim s kolažem svojih del predstaviti svoje dosedanje delovanje pri promociji ljudske dediščine in tako spoznati morebitne sodelavce.

Ključne besede: ilustracija, oblikovanje, dediščina, aktualizacija, uporabnost

Irena Gubanc

irena@irenagubanc.com

Karla Jankovič, Urška Kranjc, Gaja Trbižan in Tina Cotič

ZUNANJA UREDITEV PUNGERTA IN VOVKOVEGA VRTA V SKLOPU UREDITEV »3 STOLPOV« V KRANJU

V okviru projekta »3 stolpi« v Kranju sta bili med letoma 2009 in 2011 načrtovani in urejeni razgledišče in prizorišče na prostem na območju nekdanjega stolpa na Pungertu in Vovkovem vrtu. Namen projekta »3 stolpi« je bil izkoristiti potencial mestnega obrambnega sistema, ene pomembnejših zgodovinskih prvin mestnega jedra. S projektom je investitor začel proces revitalizacije utrbenega sistema kot dela kulturnoprireditvene četrti, ki bi jo tvoril preplet javnih odprtih prostorov in zgodovinsko pomembnih objektov ob obzidju. Projekt naj bi sočasno vplival na nekdanjo zahodno mestno veduto in ji vrnil značilne poudarke.

Kranjsko mestno obzidje sestavljajo ostanki obzidja in številni stolpi, od katerih jih je le nekaj delno ohranjenih, vendar so bili bodisi privatizirani ali pa so brez posebnega mesta na kulturnem zemljevidu mesta. Projekt »3 stolpi« je načrtal ureditev in programsko prestrukturiranje treh delno ohranjenih stolpov z zunanjimi ureditvami. Velikopotezno zastavljen projekt je v celoti odvisen od politične volje mestne občine in zato z vsakokratno menjavo oblasti ogrožen. Uresničevanje projekta ne napreduje po pričakovanjih. Danes je izvedba ureditev zaključena, čeprav deli projekta niso povsem izvedeni, nekatera območja pa so tudi zaprta za rabo.

Ključne besede: javni odprti prostor, zelene površine, arheološka dediščina

Karla Jankovič
Ljubljanski urbanistični zavod, d.d.
karla.jankovic@luz.si

Urška Kranjc
Ljubljanski urbanistični zavod, d.d.
urska.kranjc@luz.si

Gaja Trbižan
g.trbizan@gmail.com

Tina Cotič
cotic.tina@gmail.com

SLOVENSKO *ĕ*tnološko DRUŠTVO
SLOVENE *ĕ*thnological SOCIETY

IV. sklop: Interpretacija kulturne dediščine v konservatorski in muzejski službi

Moderatorka mag. Tatjana Dolžan Eržen

posvet Interpretacije kulturne dediščine
Ljubljana, 18. in 19. oktobra 2013

Zvezda Delak Koželj

DEDIŠČINSKE SKUPNOSTI IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE. NEIZRABLJENE MOŽNOSTI POSREDOVANJ SPOZNANJ O DEDIŠČINI IN SODELOVANJA MED STROKOVNJAKI IN LJUBITELJI

Služba ohranjanja nepremične kulturne dediščine si prizadeva postaviti čim ustrežnejše postopke njenega ohranjanja (tudi) s pomočjo dejavnega sodelovanja širše strokovne in zainteresirane javnosti. Ena od takih oblik (so)delovanja varstvene službe in javnosti je stik z dediščinskimi skupnostmi. Predstavljene so nove vloge posameznikov in dediščinskih skupnosti v postopkih ohranjanja kulturne dediščine, še posebej odkar je bila ratificirana Farska konvencija Sveta Evrope. Ta je ljudi in človeške vrednote postavila v središče razširjenega in interdisciplinarnega pojma kulturne dediščine ter tudi vključila vse posameznike v družbi v določanje in upravljanje z njo. V njej je posebej poudarjena vloga nevladnih organizacij, civilne družbe in prostovoljnih organizacij pri (so)ustvarjanju politik kulturne dediščine. Uvedla je tudi zelo široko definicijo dediščinske skupnosti, tj. skupnost, ki jo sestavljajo ljudje, ki cenijo posamezne vidike kulturne dediščine ter jih želijo z javnim delovanjem ohranjati in prenašati prihodnjim rodovom. Dediščinskim skupnostim dodelujejo pomembno vlogo tudi sodobni varstveni teoretiki, saj jih vključujejo v vse varstvene postopke, dozdej zaupane samo varstvenim strokovnjakom.

Predstavljeni so primeri vključevanja dediščinskih skupnosti v ohranjanje dediščine po Evropi in tudi zakonodajno-vsebinski okvir njihovega povezovanja z javno službo varstva pri nas. Tekst je aktualen še posebej zaradi vključitve nevladnih organizacij v razvojne svete regij in oblikovanje regijskih projektov z dediščinskimi vsebinami. Cilj je tudi spodbuditi dogovor o strokovnih izhodiščih oziroma postopkih čim uspešnejšega (so) delovanja dediščinskih skupnosti z javno službo varstva.

Ključne besede: kulturna dediščina, celostno ohranjanje, varstvena zakonodaja, dediščinske skupnosti, javnost

Mag. Zvezda Delak Koželj

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

zvezda.kozelj@zvkd.si

Saša Rožkar

KJE JE V SPOMENIŠKI SLUŽBI PROSTOR ZA INTREPRETACIJO?

Predmet prispevka bo razmišljanje o navezovanju stika in medsebojnega razumevanja stroke (institucije) in lastnikov ter uporabnikov dediščine, v tem primeru nepremične kulturne dediščine. Na zavarovanih območjih narave je praksa, da je dediščina interpretirana tako, da se ljudje z zavarovanim območjem poistijo in tako spoštujejo pravila o varovanju območja. Ali je mogoče takšne prakse uporabiti tudi za območja kulturne dediščine? Ali je mogoče strokovno poslanstvo uresničevati tudi drugače kot na načelih prepovedi in zapovedi? Študija primerjave tematskih poti na Gorenjskem iz leta 2007, sodelovanje pri nekaterih projektih ter vsakdanje pisarniško delo avtorici omogočajo primerjavo med različnimi strategijami izmenjave znanja o dediščini. Stavbna dediščina kot ena od sestavin identitete prostora ponuja možnosti interpretacije načina življenja njenih graditeljev, lastnikov in uporabnikov. Na kakšen način je lahko javni zavod partner pri odkrivanju izročila in ustvarjanju dobrih praks?

Ključne besede: konservatorstvo, nepremična dediščina, identiteta

Saša Rožkar

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj

sasa.roskar@zvkd.si

Vito Hazler

INTERPRETACIJE KULTURNE DEDIŠČINE NA PRIMERIH SLOVENSkih EKO-MUZEJEV IN MUZEJEV NA PROSTEM

Glas o prvih skandinavskih, poljskih, nemških in muzejih na prostem je v naše kraje prišel že pred dobrimi sto leti. Sprva so jih imenovali kar *skansen*, nato je prevladalo ime *muzej na prostem*, ki med drugim omogoča širše vidike predstavitve stavbne in druge dediščine v izbranih prostorih.

Muzeji na prostem so med strateško pomembnimi usmeritvami varstva nepremične kulturne dediščine, torej v spomeniškem varstvu. Pobude za njihov nastanek so namreč prihajale iz muzejskih in spomeniškovrstvenih krogov in prav med njimi se je že v 50., nato pa znova na začetku 80. let 20. stoletja razvnela polemika, čigav problem je pravzaprav muzej na prostem – muzejski ali spomeniškovarstveni. Prednost so prevzeli etnologi konservatorji s sicer nedokončanim projektom »Mreža muzejev na prostem v Sloveniji«. Čeprav so o tem konservatorji veliko pisali in govorili na domačih in tujih posvetih, se jim je celovito posrečilo postaviti le dva muzeja na prostem (v Rogatcu in v preddverju kartuzijanskega samostana Pleterje).

Postavitev muzeja na prostem je strokovno in organizacijsko zapletena naloga, ki zahteva tudi izdatno gmotno podporo. Zato so takšni muzeji sprva nastajali pod strokovnim vodstvom konservatorjev in muzealcev in pod okriljem občin, društev in muzejev. Šele zadnja desetletja postajajo tudi skrb posameznikov, ki vidijo v muzejih poleg kulturnega tudi gospodarski in turistični izziv.

Strokovno vodena postavitev muzejev na prostem že z izborom lokacije omogoča interpretacijo prostorske dediščine (domačija, zaselek, vas, zbirka istovrstnih stavb idr.), nato pa se možnosti interpretacije v poteku postavitve in načinu predstavitve posamičnega objekta zelo zožijo, saj gre v tem primeru tudi za premišljeno obnovo kulturnega spomenika. Tu pa ni več možnosti za svobodne interpretacije in avtorsko poustvarjanje izvedb obnove ali prenove, kar vse pogosteje opazimo pri vse številnejših »razvojnih prenovah«, ki v bistvu uničujejo spomenike. Dejanske možnosti za interpretacijo dediščine nastopijo šele s fizično postavitvijo muzeja na prostem, saj so v takšni prostorski zasnovi nasebine praviloma zagotovljene široke možnosti za tematske predstavitve različnih oblik in sestavin snovne in nesnovne kulturne dediščine.

Ključne besede: muzej na prostem, konservatorstvo, snovna in nesnovna kulturna dediščina

Izr. prof. dr. Vito Hazler

Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo

vito.hazler@gmail.com

Dušan Štepec

PROBLEMATIKA INTERPRETACIJE IN UPRAVLJANJA KULTURNE DEDIŠČINE NA PRIMERU DEŽELE KOZOLCEV V ŠENTRUPERTU NA DOLENJSKEM. KONSERVATORSKA IZKUŠNJA

»Dežela kozolcev« je razvojni projekt Občine Šentrupert, ki je v dediščinski vrednosti kozolcev spoznala svojo razvojno priložnost. V projekt so vključeni občina, lokalna društva, izobraževalne in znanstvene ustanove ter številni posamezniki. Od samega začetka pri projektu sodelujeta Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije in interdisciplinarno sestavljen strokovni projektni svet.

»Deželo kozolcev« sestavljajo:

1. Muzej na prostem s prenesenimi kozolci
2. Center za ohranjanje kulturne dediščine
3. Mreža in situ ohranjenih kozolcev

»Dežela kozolcev« je nastajala med letoma 2010 in 2013. Lokalna skupnost se ob koncu projekta ukvarja s konceptom predstavitve dediščine kozolcev – klasični muzej na prostem ali ekomuzej? Ukvarja se tudi z iskanjem učinkovitega modela upravljanja. Pogledi na to so različni. Spomeniškovarstveni pogled poudarja način upravljanja, ki bi bil usklajen z Zakonom o javnem interesu na področju kulture in bi v prvi vrsti zagotavljal izvajanje raziskovalnih, strokovnih in izobraževalnih dejavnosti. Lokalna skupnost pa si želi upravljanja, ki bi v prvi vrsti omogočalo predvsem trženje dediščine, saj s projektom ne želi bremeniti občinskega proračuna. V referatu bo predstavljena konservatorska izkušnja, ki razkriva razkorak med institucionalnim in lokalnim pogledom na interpretacijo in upravljanje kulturne dediščine v lokalnem okolju.

Ključne besede: muzej na prostem, ekomuzej, upravljanje dediščine, kozolci

Mag. Dušan Štepec

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Novo mesto

dusan.stepec@zvks.si

Inga Brezigar

ZBIRANJE, ZBIRKE, KULTURNA DEDIŠČINA IN RAZVOJ

Zbiranje spremlja človeka od samega začetka – zbiralo se je za eksistenco, pa vendar – in mogoče je bilo za preživetje človeške kulture prav to najpomembnejše – zbiralo se je tudi za spomin. Zbrani predmeti so bili včasih opomnik – spomin na prednike, njihovo znanje in tradicijo, včasih mejnik – spomin na pomembne dogodke osebnega ali družbenega življenja, in včasih simbol – spomin na božanstva, nevidne sile, ki vplivajo na življenje. Danes so taki zbrani predmeti poimenovani kulturna dediščina in postavljeni v strukturo družbenega življenja. Vendar so podobno kot nekoč temelj osebne in družbene identitete in so, spet podobno kot nekoč, vpeti v materialno, socialno in duhovno *kulturo*.

Letošnje muzejsko leto je zastavljeno v znamenju »spomin + inovativnost = socialni razvoj«. Interpretacija dediščine v tem kontekstu je lahko tudi eden od temeljev za trajnostni razvoj našega okolja.

Ključne besede: zbiranje, spomin, kulturna dediščina, identiteta, inovativnost, razvoj

Mag. Inga Brezigar

Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica

brezigar.inga@gmail.com

Karla Oder

INTERPRETACIJA DEDIŠČINE ŽELEZARSTVA

Kustosi različnih strokovnih področij (arheologija, zgodovina, etnologija, umetnostna zgodovina idr.) se pri muzejskem delu srečujejo z interpretacijo kulturne dediščine in na ta način komunicirajo s strokovno in laično javnostjo. Uporabnost določene raziskave ni zgolj v objavi znanstvene ali strokovne razprave, temveč predvsem v muzejski razstavi. Razstava je ena izmed oblik interpretacije kulturne dediščine s pomočjo različnih metodičnih, didaktičnih in pedagoških pristopov. S tem strokovna javnost spodbuja proces izobraževanja, vpliva na oblikovanje pozitivnega odnosa do kulturne dediščine ter razvija družbeno kritičen pogled na dogodke in pojave tako v preteklosti kot sedanjosti.

Industrija je v zadnjih stoletjih v marsičem spremenila tradicionalne življenjske navade in oblikovala posebno socialno skupino. Njihovo delovno okolje, velike hale s hrumečimi in hitrimi stroji so predstavljali vir eksistence, a so hkrati pogosto ogrožali tudi njihovo zdravje. Življenjski ritem osebnega in javnega življenja so delavci prilagajali potrebam podjetja. Interpretacija industrijske dediščine na primeru aktivnosti Muzeja Ravne na Koroškem in razstave »Mati fabrika – Železarna Ravne«, ki se opira na celostno obravnavo kulturne dediščine, je v zadnjih letih pokazala vidne pozitivne spremembe v vrednotenju dediščine železarstva in kulture železa. Pozitiven odnos pa je predpogoj za uspešno varovanje nepremične, premične in nesnovne kulturne dediščine.

Ključne besede: kulturna dediščina, kultura železa, industrijska dediščina, interpretacija, muzej

Dr. Karla Oder

Koroški pokrajinski muzej, Muzej Ravne na Koroškem

karla.oder@kpm.si

Kaja Širok in Urška Purg

(RE)INTERPRETACIJE DEDIŠČINE MUZEJSKIH ZBIRK. OBLIKOVANJE PODOB PRETEKLOSTI V EVROPSKEM KONSTEKSTU

Tradicionalno zasnovane postavitve v nacionalnih muzejih v Evropi se spreminjajo. Enosmerno izpeljanim historičnim predstavitvam preteklosti se v posamičnih državah in Evropi kot celoti kot kontrapunkt postavljajo večdimenzionalni pogledi na zgodovino in kulturno dediščino. V okviru programa EU Kultura razvijamo projekt »Eurovision – Muzeji predstavljajo Evropo« (EMEE), ki uvaja nove oblike in študije primerov muzejskih pristopov. Cilj je, da bi bili muzeje dostopni čim širšemu krogu obiskovalcev. Z interdisciplinarnim pristopom, ki so ga razvili didaktiki s področja zgodovine, projekt reinterpretera muzejske predmete in dediščino prostora ter jih skuša postaviti v širši kontekst narodnih in mednarodnih historiografij. Obiskovalcem so tako eksponati predstavljeni ne samo v regionalnem ali narodno oblikovanem historičnem diskurzu, temveč v širši in večplastni mednarodni in evropski perspektivi. Pri tem uporabljajo nove načine predstavitve in možnosti neposredne soudeležbe (*participatory element*). Obenem projekt razvija koncepte ustvarjalnosti za spodbujanje aktivnih obiskovalcev – z aktiviranjem in vključevanjem gostov v razstavo si projekt prizadeva, da bi v muzeje privabili tudi tiste obiskovalce, ki v muzeje ne zahajajo pogosto.

Ključne besede: sodobna muzeologija, večdimenzionalnost, (re)interpretacija dediščine, obiskovalci, soudeležba

Dr. Kaja Širok
Muzej novejšje zgodovine Slovenije
kaja.sirok@muzej-nz.si

Urška Purg
Muzej novejšje zgodovine Slovenije
urska.purg@muzej-nz.si

Tina Pleško

VIRTUALNI MUZEJ

O konceptu virtualnega muzeja kot o t. i. imaginarnem muzeju oz. »muzeju brez zidov« je med prvimi spregovoril André Malraux. Virtualni muzej z razširjanjem komunikacije v digitalni prostor demokratizira muzejske predmete in širi njihovo dostopnost na najširši krog muzejskih obiskovalcev. Muzeji se vse do danes niso v celoti otresli strahu, da bo virtualna izkušnja, ki jo omogočajo nove informacijske tehnologije, spodrinila obisk realnih muzejev.

Med muzeološkimi teoretiki danes tako še vedno, podobno kot tudi o realnem muzeju, ni splošnega konsenza o eni sami, obče sprejeti definiciji virtualnega muzeja. Po Johnu McKenziju je virtualni muzej »organizirana zbirka elektronskih artefaktov in informacijskih izvorov, pravzaprav vsega, kar je sploh lahko digitalizirano«. Marija Piacente je virtualne muzeje razdelila na elektronske brošure, rekreacije ali projekcije realnih muzejev in na prave interaktivne muzeje. Virtualni muzeji, ki so na svetovnem spletu razmeroma kratek čas, ne ogrožajo realnih muzejev, saj ne morejo namreč ponuditi izkušnje t. i. *the real thing*. Koncept virtualnega muzeja je v Sloveniji še vedno slabo poznan; slovenski muzeji praviloma svojo navzočnost na svetovnem spletu razumejo kot način promocije realnega muzeja.

Ključne besede: virtualni muzej, komunikacija, opis na nivoju zbirke, digitalna vizualna dokumentacija, Dublin core

Dr. Tina Pleško
Tržiški muzej
tinaplesko@yahoo.co.uk

SLOVENSKO *etnološko* DRUŠTVO
SLOVENE *ethnological* SOCIETY

V.sklop: Interpretacija lokalne kulturne dediščine

Moderatorka Helena Rožman

posvet Interpretacije kulturne dediščine
Ljubljana, 18. in 19. oktobra 2013

Jasna Fakin Bajec

INTERPRETACIJA DEDIŠČINE MED TEORIJO IN PRAKSO. VLOGA STROKE PRI RABI KULTURNE DEDIŠČINE V LOKALNEM OKOLJU

Razumevanje kulturne dediščine v današnjem svetu zahteva analizo vloge strokovne in laične javnosti pri procesih njenega nastajanja. Po sodobnih teoretičnih paradigmah je dediščina izpogajan, spodbiten in dinamičen koncept, pri čemer imajo osrednjo vlogo vrednote in pomeni, ki jih različni strokovnjaki in drugi prebivalci pripisujemo elementom dediščine. Sodelovanje strokovne in laične javnosti se je v času spreminjalo; danes se vse bolj utrjuje spoznanje, da ima lokalno prebivalstvo osrednjo vlogo pri nastajanju in nadaljnji rabi dediščine. Stroka mu mora s svojim znanjem in metodološkimi pristopi le pomagati, ga spodbujati in usmerjati, da bo v dediščini spoznalo tako identifikacijske in ekonomske razsežnosti kakor tudi potencialne za nove inovativne in konkurenčne produkte. Pri tem imamo osrednjo vlogo prav etnologi in kulturni antropologi, saj ne le, da zbiramo informacije o načinu življenja v lokalni skupnosti, temveč lahko sogovornike tudi izobražujemo o novih razvojnih možnostih. Namen prispevka je s primeri s Krasa in Vipavske doline predstaviti uspešne in nekoliko zgrešene načine sodelovanja strokovne javnosti z lokalnim prebivalstvom. Poudarek bo na razmišljanju, kako lahko stroka s svojim pristopom spodbudi rabo dediščinskih praks za vzpostavljanje ustvarjalnih okolij in oblikovanje inovativnih produktov.

Ključne besede: dediščina, lokalna skupnost, izobraževanje, konkurenčno gospodarstvo

Dr. Jasna Fakin Bajec

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Sekcija za interdisciplinarno raziskovanje

jasna.fakin@zrc-sazu.si

Maruška Markovčič

NAČINI INTERPRETACIJE DEDIŠČINE NA PODEŽELJU MESTNE OBČINE LJUBLJANA IN NJIHOV POMEN ZA RAZVOJ

Mestna občina Ljubljana (MOL) že od leta 2001 vključuje v razvoj podeželja najrazličnejše oblike dediščine. Vsebine črpa iz etnoloških raziskav na Ljubljanskem barju in na vzhodnem hribovitem delu MOL. Različne oblike interpretacije dediščine ob različnih dogodkih in vsebinah, ki potekajo na podeželju MOL (pohodi, srečanja, delavnice za peko kruha, izdelavo cvetja iz papirja, izdajanje različnih publikacij itn.), ponujajo nove vsebine za nove produkte, posledično pa tudi nova delovna mesta, osnovni ali dodatni zaslužek posameznikom in skupinam na podeželju. Z leti se je pokazalo, da elementi dediščine niso zanimivi le za obiskovalce podeželja MOL, temveč imajo pomembno vlogo pri povezovanju domačinov, pri krepitvi odnosa do preteklosti in pri oživitvi identitete prostora.

MOL je v etnološki dediščini spoznala pomemben razvojni potencial in si v Strateških usmeritvah razvoja podeželja na območju MOL v letih 2007–2013, postavila pomemben cilj, tj. ohranjanje endogenih potencialov s posebnim poudarkom na človeških virih in etnološki dediščini.

Podeželski prostor v MOL zavzema kar 2/3 njenega celotnega območja. MOL skrbi tako za razvoj novih dejavnosti kot tudi za ohranjanje tradicionalnih znanj in stavb, s tem pa ustvarja nov kakovosten prostor za domačine in prebivalce Ljubljane.

Ključne besede: razvoj podeželja, Ljubljana, nesnovna dediščina, etnološke raziskave, tradicionalna znanja

Maruška Markovčič

Mestna občina Ljubljana, Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet

maruska.markovcic@ljubljana.si

Katja Hrobat Virloget in Petra Kavrečič

»ANBOT JE BLO VSE SPONTANO«. ŠEGE LETNEGA KROGA V ISTRICI

Lokalna dediščina je danes pomemben element (samo)identifikacije in prepoznavnosti. Razumemo jo kot tisti element, ki nas na neki način loči od drugih in na katerem si prizadevamo graditi našo identiteto in prepoznavnost. V postmodernem času je odgovor univerzalizaciji lokalizacija, tj. vračanje v značilnosti lokalnega okolja in njegovo preteklost, dediščino. Skoraj vsaka lokalna skupnost želi svojo dediščino raziskovati, vrednotiti, promovirati in tržiti.

Prispevek bo podal spoznanja mednarodnega projekta, v katerem smo opazovali, na kakšen način je v slovenski in hrvaški Istri predstavljena nesnovna dediščina, zlasti šege in navade. Namen interdisciplinarnega projekta je bil tudi prenos strokovnih znanj o nesnovni dediščini v lokalne skupnosti, pri čemer smo sodelovali strokovnjaki več področij: etnologije, zgodovine in turizma.

Po drugi strani se etnolog pri razločevanju »dobrih«, »koristnih« in na drugi strani »umetnih«, »neavtentičnih« tradicij znajde v nemogočem položaju, saj so po Hermannu Bausingerju pojmi naravnega in avtentičnega tuji kulturnim oblikam. Tudi ali prav folklorizmi, t. i. nepristna dediščina, nam pomaga razumeti proces ustvarjanja družbenega pojava. S stališča opazovanja (po)ustvarjanja tradicije so posebej zanimivi pojavi »revitalizacij« »starih« šeg. Na primeru istrskih mest, kjer se je prebivalstvo po 2. svetovni vojni skoraj povsem zamenjalo, se postavlja vprašanje, zakaj in kdo kaj »oživlja« in kako se današnji prebivalci istrskih mest sploh identificirajo s t. i. »lokalno« dediščino.

Ključne besede: nesnovna dediščina, šege in navade, lokalna identiteta in dediščina, Istra

Dr. Katja Hrobat Virloget
Znanstveno raziskovalno središče Univerze na Primorskem
Katja.Hrobat@zrs.upr.si

Petra Kavrečič
Znanstveno raziskovalno središče Univerze na Primorskem
Petra.Kavrecic@zrs.upr.si

Klara Debeljak

INTERPRETACIJA DEDIŠČINE POPRTNIKA V DOBREPOLJU IN VELIKIH LAŠČAH. MED NEFORMALNIM, NEVLADNIM IN JAVNIM

Nevladne organizacije postajajo vse pomembnejši deležnik pri interpretaciji kulturne dediščine. Njihova prednost pred javnimi službami je v intenzivnejši navzočnosti na terenu. Izhodišče so jim konkretne razmere, potrebe in želje v skupnosti. Na drugi strani so pogosto deležne kritik nestrokovnosti, romantičnega odnosa, izrabe dediščine v tržne namene.

V referatu avtorica predstavlja delovanje nevladne organizacije v lokalnem okolju na primeru dejavnosti Zavoda Parnas v povezavi z Društvom podeželskih žena Dobropolje-Struge in Društvom podeželskih žena Velike Lašče, kakor se kažejo pri interpretaciji dediščine poprtnika. Priprava poprtnikov je bila v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem v letu 2013 tudi vpisana v državni register žive dediščine. Predstavila in analizirala bo mehanizme delovanja, interpretacije in probleme, s katerimi se spoprijema nevladna organizacija pri svojem delovanju. Pri tem jo bodo zanimala razmerja med različnimi deležniki – nosilci dediščine, nevladnimi organizacijami in javnimi, strokovnimi ustanovami, torej razmerja med neformalnim, nevladnim in javnim sektorjem.

Prispevek zaznamujeta različna vidika, ki izhajata iz vloge avtorice kot diplomantke etnologije in kulturne antropologije (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) in prostovoljke v Zavodu Parnas.

Ključne besede: nesnovna dediščina, nevladne organizacije, poprtnik, Velike Lašče

Klara Debeljak

Zavod Parnas

klara.de@gmail.com